

nawiązanie kontaktu z inną pamięcią, innym doświadczeniem historii, inną wizją przeszłości i kreacją przyszłości.

Jerzy Mazurek

Henryk Siewierski, *Szkice brazylijskie*, „Biblioteka Iberyjska”, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Instytut Studiów Iberyjskich i Iberoamerykańskich UW, Warszawa 2017.

Strącony
z rodzinnego
gniazda wprost
w kpiel epoki

Marcin LUTOMIERSKI (Polska)
Wielogłos o Ławrynowiczu

Środowisko literaturoznawców z kręgu Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego i czasopisma „Fraza” od lat – z sukcesami – prowadzi i stymuluje badania nad twórczością powojennej emigracji polskiej. Jednym z owoców tych działań jest opublikowany niedawno tom *Strącony z rodzinnego gniazda wprost w kpiel epoki* pod redakcją Alicji Jakubowskiej-Ozóg i Jana Wolskiego. Znajdziemy w nim studia oraz szkice autorstwa badaczy z różnych ośrodków akademickich na temat zapomnianego dziś poety i tłumacza

Zygmunta Ławrynowicza (1925–1987). Oprócz 30 głównie analitycznych tekstów książka zawiera nieautoryzowaną rozmowę z poetą, wiersz Kazimierza Brakonieckiego oraz indeks nazwisk. Całość wzbogacają fotografie dokumentujące życie i twórczość autora *Epitafium jesieni*.

Dorobek literacki Ławrynowicza tworzą rozmaite „konstelacje smutku”. Jak mówi Katarzyna Niesporek: „pisał teksty smutne, pełne wyrzutów i żalu, wiersze bliskie rozpacz. Mimo że żył w wielkim mieście, był pustelnikiem. Spośród wielu ludzi, którzy obok niego przechodzili, niewielu wybrał na przyjaciół i powierników”¹. Dotkliwości smutku i samotności w jego życiu łączyła przed wszystkim natura.

Niech tam inni
kochają
pyskate maszyny –

1 K. Niesporek, *Metafizyka osobności. O poezji Zygmunta Ławrynowicza*, w: dz. cyt., s. 48.

ja wolę ptaka
który mi śpiewa
w zagłębiu dłoni!

przekonywał poeta w wierszu *Wybór*.

Autor *Syna marnotrawnego* szukał również oparcia w wierze. Dlatego Janusz Pasterski nazywa Ławrynowicza „poetą rozpoznał egzystencjalnych, poszukiwaczem trwałych wartości, obrońcą moralnego porządku, a także uważnym obserwatorem współczesności”².

Uznawany przez niektórych za *Angry Mana* poeta niezwykle krytycznie oceniał cywilizację, potępiając wszechobecny konsumpcjonizm. Autor *Notatek gniewnych z Londynu* publikowanych w krajowym wydawnictwie niechętnie i nieufnie odnosił się również do emigracji polskiej o rodowódzie wojennym, szczególnie środowiska londyńskiego. Chociaż widział w Polsce sporo „draństwa małego i dużego”, to drżał

na myśl, co by tam było, gdyby ta łobuzeria Londyniszczka dorwała się do władzy. Los ich tutaj zagnał, ale nie nauczyli się demokracji i już nie nauczą. Zostawia te swoje kości i kronikę zapisaną podłymi uczynkami małych łapserdaków, którzy ponoć walczyli o Polskę, a w gruncie rzeczy przejadali państwowe pieniądze. Lub szkalowali własny kraj za obce pieniądze³.

Na marginesie lektury tych fragmentów wypowiedzi nasuwa się pytanie o ich wydzźwięk w Polsce oraz ewentualne wykorzystanie w celach propagandowych przez krajowych ideologów, dziennikarzy i publicystów.

Oprócz powyższych zarzutów wobec emigracyjnych władz Ławrynowicz – jak zauważa Ewa Barfos – negatywnie oceniał postawy emigracyjnych społeczności oraz współczesne zjawiska w świecie. Przeciwwstawiał się „nadmiernej i szybko postępującej asymilacji Polaków za granicą, nadmiernemu rozwojowi miast, popkultury i zanikowi klasycznie rozumianej kultury, opartej na wiedzy filozoficznej i literackiej”⁴. Drogą do samorozwoju emigracji i ludzkości w ogóle zdaniem Ławrynowicza powinna być poezja.

Powyższe zagadnienia i problemy nie wyczerpują bogactwa kontekstowego omawianej książki. Należy podkreślić, że jej zaletą jest także niepomnikowe ujęcie sylwetki twórczej poety. W tym badawczym wielogłosie nie brakuje konstatacji wskazujących na nierówność wierszy Ławrynowicza, które są „częstokroć wstrząsające w swej bezlitosnej prostocie i precyzji miniatury, kiedy indziej ocierają się o banał lub pretensjonalność i nadmierny, chyba niepotrzebny, ekshibicjonizm”⁵.

2 J. Pasterski, *Skargi „syna marnotrawnego”. O współczesności w poezji Zygmunta Ławrynowicza*, w: dz. cyt., s. 68.

3 Z. Ławrynowicz, cyt. za: dz. cyt., s. 258.

4 E. Barfos, *Bunt i ekstaza. Poetyckie doświadczenie Zygmunta Ławrynowicza*, w: dz. cyt., s. 63.

5 J. Chłap-Nowakowa, *Pomiędzy miłością a pogardą. Obraz bliźniego w twórczości Zygmunta Ławrynowicza*, w: dz. cyt., s. 205.

Rzeszowski tom o Ławrynowiczu nie tylko ocala i porządkuje, ale też interesująco wartościuje dorobek twórczy emigracyjnego i – częściowo krajowego – poety. Książka jest starannie zredagowana, a to w odniesieniu do publikacji zbiorowych nie stanowi dziś normy. Można tylko ubolewać, że zabrakło wyróżnienia kręgów tematycznych artykułów. Podsumowując, można skonstatować, że *Strącony z rodzinnego gniazda* to zbiór pogłębionych wypowiedzi tworzących rzetelne opracowanie, z którego bardzo wiele skorzysta przyszły autor monografii na temat Zygmunta Ławrynowicza.

Marcin Lutomiński

Strącony z rodzinnego gniazda wprost w kipiel epoki. Twórczość Zygmunta Ławrynowicza. Studia i szkice, red. A. Jakubowska-Ożóg, J. Wolski, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Stowarzyszenie Literacko-Artystyczne „Fraza”, Rzeszów 2017.

Mieczysław ORSKI (Polska)

Nowe wydania Kraszewskiego

Od czasu kiedy polska emigracja polityczna na Zachodzie po otwarciu granic straciła swe znaczenie, coraz mniejsze zainteresowanie budzi w kraju twórczość i działalność kulturalnych środowisk Polaków żyjących poza ojczyzną, zwłaszcza w krajach anglosaskich; coraz rzadziej dowiadujemy się też o sukcesach pisarzy polskich lub polskiego pochodzenia mieszkających na stałe w USA czy w Wielkiej Brytanii. Autor zamieszczonego w tym numerze eseju o niesłusznie zapomianej dramaturgii T.S. Eliota, Charles S. Kraszewski, niedawny laureat literackiej nagrody Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie przyznawanej i wręczanej w Londynie, w tym roku w londyńskim Ognisku Polskim promował wydanie swej najnowszej książki – mianowicie dokonanego po raz pierwszy, rymowanego przekładu na angielski całego tekstu *Dziadów* Adama Mickiewicza pt. *Forefathers' Eve* (Glagoslav Publications, London 2016), poprzedzonego w książce bardzo wnikliwą przedmową autorską, objaśniającą czytelnikowi angielskiemu historyczne okoliczności i literackie znaczenie polskiego arcydzieła. O tym spotkaniu w Ognisku i o samym dziele Kraszewskiego pisze na łamach najnowszego numeru „Pamiętnika Literackiego” Anita Jones-Dębska w recenzji pt. *A new English version of a Polish masterpiece*. Kraszewski odszedł, jak stwierdza recenzentka, od tłumaczenia i tradycyjnej prezentacji *Dziadów* w kolejności, w jakiej

się ukazywały, czyli rozpoczynając od części II – bowiem *rozpoznał on logiczny ciąg tematyczny miłości w dziele: od romantycznego pożądania (cz. I), poprzez utratę miłości (II), miłość do Ojczyzny (III) aż do neoplatonicznej wszechmiłości niebiańskiej (IV)*... Postrzega on *Dziady* właśnie przede wszystkim w kontekście tematu romantycznej miłości (*He sees Dziady as being „all about love”*) – aczkolwiek w przedmowie podkreśla wyjątkowe znaczenie, jakie dzieło to odegrało w polskiej historii.

Charles S. Kraszewski gościł już na naszych łamach jako autor wierszy pisanych po polsku oraz tłumacz m.in. poezji Robinsona Jeffersa, a także jako eseista; zamieściliśmy rozdział z wydanej w Anglii jego książki o poezji Czesława Miłosza *Irresolute Heresiarch* (Cambridge Scholar Press, 2012). Nakładem tegoż wydawnictwa z Cambridge ukazał się później wybór jego przekładów wierszy wybitnych poetów pochodzących z różnych stron świata z pasjonującym esejem autora na temat sztuki przekładania poezji pt. *Rossetti's Armadillo* (Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne 2013). Ten tom, poświęcony teorii i praktyce przekładu oraz „etycznej odpowiedzialności” tłumacza, zawiera wiersze i refleksje autora nad dokonanymi przezeń tłumaczeniami utworów – poczynając od Katullusa, Petrarcki, Michała Anioła, Kochanowskiego po polskich i francuskich romantyków oraz Apollinaire'a, Zahradnička.

Kompletnie nieznaną w Polsce jest anglojęzyczna twórczość oryginalna Kraszewskiego – a jako poeta ma on w swym dorobku już trzy spore tomy wierszy wydane w minionych czterech latach, jak i wiele publikacji w amerykańskich czasopismach literackich (w tym w „The California Quarterly”, „Red River Review”, „Poetry South”, „Red Ochre Lit.”, „Illy's Honey”, „Exterminating Angel Press Magazine”). Wiersze te odbiegają od modnych dziś w Europie poetyk, zwłaszcza konwencji językowo-dekonstrukcyjnych typowych dla współczesnej poezji polskiej. Na licznych utworach, zwłaszcza z wczesnego okresu twórczości Kraszewskiego, zdaje się wywierać wpływ duch Eliotowskiej liryki, z jej poszanowaniem tradycji, dziedzictwa chrześcijańskiego, nieunikaniem wyzwań „lęku przed wpływem”. W pierwszych dwu z jego tomów wierszy, mianowicie omawianej w „Odrze” *Beast* (Plan B. Press, Philadelphia 2013) i następnej zatytułowanej *Diet of Nails* (Cervena Barva Press, Boston 2014) układem odniesienia dla wielu narracji lirycznych i inspiracją językową czyni Kraszewski tematykę swoich polskich korzeni oraz szeroką wiedzę historyczną, pogłębianą podczas zajęć naukowych na uczelniach. Narracje wierszy bazują – często z ironicznym akcentem – na wygrywaniu językowym i obrazowym specyfiki obyczajowo-psychologicznej środowisk polskich i bliskich im słowackich w USA; przewijają się tu anegdoty i podawane w oryginalnym języku pogwarki rodzinne, mitologie lokalne zapamiętane z młodości. Wśród nich obraz matki śpiewającej przy piecu, aż kuchnia nabierała *niespodziewanej dostojności*, bądź wspomnianego często dziadka

Copyright @ by Union of Polish Writers Abroad
Adres Redakcji: 238-246 King Street, London W6 0RF, England

ISSN 0266-4399

Komitet Redakcyjny

Katarzyna BZOWSKA-BUDD
Wojciech KLAS
Andrzej KRZECZUNOWICZ – redaktor naczelny
Bonifacy MIĄZEK
Krzysztof ROWIŃSKI
Regina WASIAK-TAYLOR – sekretarz redakcji

Współpraca: Andrzej Maria BORKOWSKI
Anna Maria MICKIEWICZ
Alexa NEWSOME

Adiustacja: Magdalena HORNUNG

Recenzenci:

dr hab. prof. Jolanta CHWASTYK-KOWALCZYK
dr hab. Ewa Lidia DANOWSKA

Następny numer Pamiętnika Literackiego, tom LV ukaże się
w maju 2018 r. Autorów prosimy o nadsyłanie prac na CD
w systemie Microsoft Word na adres redakcji (podany wyżej)
lub drogą elektroniczną na adres: redakcja@zppno.org

Pamiętnik Literacki jest do nabycia w Księgarni Macierzy Szkolnej
236-248 King Street, London W6 0RF; księgarni „Veritas” 63 Jeddo
Road, London W12 9EE oraz w siedzibie redakcji pisma; w Polsce:
w Księgarni im. Bolesława Prusa, Krakowskie Przedmieście 7, 00-068
Warszawa, tel. (00-48-22) 826 1835 oraz w Księgarni Akademickiej,
ul. Św. Anny 6, 31-008 Krakow, tel. (00-48-12) 422 1033.

Cena pojedynczego egzemplarza £11.00 wraz z przesyłką.

Wszelkie prawa przedruku i przekładu zastrzeżone.

PAMIĘTNIK LITERACKI

Tom LIV

Projekt okładki
Tadeusz TERLECKI

Grafiki
Stefan STACHOWICZ

Wydawca

Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie

GRUDZIEŃ 2017
LONDYN